

Kogart Ház, Budapest

Most pukkanj meg!

Meglepődtem, amikor tudomásomra jutott annak a kiállításnak a híre, amelyet a Kovács Gábor Művészeti Alapítvány első emeletén tekinthetünk meg. Az előkészületek valahogy elkerülték a figyelmemet. Igaz, a tárlat kizárólag a KBC Bank gyűjteményéből származó művek közül válogat. A kurátor komolyabb koncepció nélkül helyezte egymás mellé a képeket, nem keresett összefüggéseket a hazai művészettel.

A magyarító szöveg a polgárpukkasztó, nagy vizionárius, polgári elismerésekre vágyó és azokat kivívó különnc James Ensor életrajzának épp csak a legszükségesebb adatait tartalmazza. Kiderül, hogy művészetére a legnagyobb hatással Francisco Goya és William Turner fénykezelése volt, míg kortársai közül Emil Nolde 1911-ben meglátogatta a műtermében, Paul Klee naplójegyzeteiben említi, Erich Heckel pedig 1930-ban megfestette a portróját. (A művet ma a kölni Wallraf-Richartz-Museum gyűjteményében őrzik.) A rövid ismertetőből megtudhatjuk, hogy Alfred Kubin műgyűjteménye több Ensor-nyomatot tartalmazott, valamint Marc Chagall és George Grosz is áttemelt tőle néhány elemet saját motívumkincsébe. Ensor hatásának elemzésekor természetesen elkerülhetetlen a CoBrA csoport és olyan elismert belga művészek említése, mint Léon Spilliaert, Rik Wouters, Constant Permeke, Frits van den Berghe, Paul Delvaux vagy

Pierrot és Csontváz, 1905
olaj, vászon, 48x58 cm

rében az athéni Benaki Museum is, ám a most látható tárlat inkább ízeltőnek tekinthető a művész oeuvre-jének felvázolásához, mint összefoglaló bemutatásnak. Mindezek ellenére öröm, hogy az egyik legellentmondásosabb, az expresszionizmus előfutárának is tekintett belga művész végre hazánkban is önálló kiállítást kapott. Az ugyancsak a bank gyűjteményéből

szemléletre. Ez Ensortól sem állt távol, hiszen tudjuk, hogy korai, aktív alkotóperiódusában, 1886 és 1891–1892 között készült műveit az 1900-as évek elejétől folyamatosan újra feldolgozta – apróságokat módosítva, az art nouveau megoldásaihoz is közelítve –, s így ellaposított művészete egyre nagyobb elismerést kapott. Kihasználva az őt méltató művészettörténészek ab-

Önarckép, 1878

olaj, gouache, papír, 504x404 mm

Pierre Alechinsky. A leírás nagyrészt a Museum of Modern Art honlapján is elérhető információkra, az Oxford University Press ott hivatkozott összefoglalójára támaszkodik.

A gyűjteményt kölcsönző KBC bank 1929 és 1932 között art deco stílusban épült antwerpeni székháza az egyik legkorábbi európai felhőkarcoló. (A pénzintézet hazánkban a K&H bankban érdekelt.) Ugyanebből a gyűjteményből válogatott 2009 decembe-

A Halál uralkodik a Hét Föbün felett, 1904

rézkarc, 295x375 mm

kölcsönzött néhány festmény közül az egyik legfrissebb szemléletűt 2010-ben láttam legutóbb. A művész halálának (1949) 50. évfordulóját ünneplő, egyéves késéssel két városban, Gentben és Brüsszelben megrendezett reprezentatív tárlatok anyakiállításán önálló blokkban jelent meg a szinte már absztrakt tájképek sorában (Ostendei piac, 1882).

Ensor a korábbi és a kortárs művészeketől inspiratív módon feldolgozott egy-egy idézetet, elemet; saját grafikai lapjain kutatta, elemezte a motívumot. A brüsszeli Királyi Szépművészeti Múzeumban 1989 óta Ensor munkásságát kutató Herwig Todts rendezésében bemutatott új felfogású – az életmű belső összefüggéseit a fénykezelés, a geometrizáló struktúraalakítás aspektusában tárgyaló – retrospektív tárlatnak mind a tagolása, mind pedig a katalógustanulmánya érthetővé és befogadhatóvá tette a művészt a nagyközönség számára. A Kogart „konzervkiállítása” nem fogalmaz meg új szempontrendszert, de ráerősít az itthon is kézzel fogható, a kortárs művészetben Nagy Krisztától Sugár Jánoson át Tót Endréig nyomon követhető – a „minden eladó; csak annak van értéke, ami pénzzel mérhető” elvre épített – kétélű kritikai

béli fáradozását, hogy az akkor fiatal belga nemzet önállóságát a több évszázados németalföldi hagyományoktól elválasszák – bár csendéleteivel, port-

A halandók seregét hajszoló Halál, 1896

rézkarc, 525x425 mm

réival és önarcképeivel akadémikus képzettsége folytán maga is illeszkedett a festői tradícióhoz –, igyekezett tréfát is üzni elődeiből. E tekintetben itt bemutatott festménye és ceruzarajza (Önarckép, 1878; illetve Önarckép, 1883) talán a leginkább gondolatébresztő. A bizarr maszkjait, sajátos krisztológiai értelmezéseit (Dzitts és Hihanox ördög a Pokolra vezeti Krisztust, 1895), szorongásairól számot adó műveit (Áporodott állatok, hervadó virágok, 1912, Démonok kínoznak, 1895) és társadalomkritikus rézmet-szeteit (Összejövétel egy parkban, 1891) magyarázat nélkül prezentáló tárlat ugyanakkor olyan ritkán látható lapokat is tartalmaz, amelyek még a kutató számára is érdekessé teszik anyagát (Fantom, 1889). A legutolsónak bemutatott metszet (Különös rovarok, 1888) érdekessége, hogy Ensor életének egy intim pillanatát rögzíti – önarckép élete társával, Augusta Bogaertsszal, akit a budapesti tárlat, sajnos, meg sem említ. (Megtékinthető február 26-ig.)

FALUDY JUDIT